

Zavičaj

Omer Delić

VLASTITIM SNAGAMA DO BOLJIH USLOVA ŽIVLJENJA

Neka iskustva u realizaciji projekata infrastrukture u naseljima gračaničke općine u periodu od 2000. do 2003. godine¹

Mjesne zajednice gračaničke općine, osnovane među prvima u Bosni i Hercegovini, dugo vremena bile su i najbolje organizovane na prostorima bivše Jugoslavije. Zahvaljujući uspješnoj organizaciji i višedecenijskom iskustvu u radu mjesnih zajednica, na ovom prostoru ostvareni su zapaženi rezultati u rješavanju osnovnih životnih pitanja građana, kao što su elektrifikacija, saobraćaj, vodosnabdijevanje, obrazovanje, zdravstvo... Svako selo dobilo je struju, izgrađeni su moderni asfaltni putevi, vodovodi, školski i zdravstveni objekti. Glavni i osnovni podsticaj ovakvom razvoju bila su sredstva koja su izdvajali sami građani putem institucije samodoprinosa.

Uvođenjem višestranačkog sistema, devedesetih godina, nova lokalna vlast, iako nije našla adekvatnu zamjenu, odbacila je samodoprinosa kao model samoorganizovanja građana, smatrajući ga recidivom prošlosti i prevazidenim oblikom učešća građana u rješavanju osnovnih komunalnih pitanja u mjestu življenja. Kao posljedica toga, usli-

OMER DELIĆ
VLASTITIM SNAGAMA DO BOLJIH USLOVA
ŽIVLJENJA

FIKRET KONJIĆ
PREGLED REZULTATA GRAČANIČKIH SPORTSKIH
KLUBOVA U TAKMIČARSKOJ SEZONI 2002./2003.
GODINE

OMER HAMZIĆ
LIKOVNI ZAVIČAJA: SALIH OSMANBEGOVIĆ,
"PARTIZAN PLUS" IZ PRVE PROLETERSKE

Asfaltirana dionica puta prema Malešićima

jedio je dvogodišnji period (1990.-1992.) potpuno pasivnog odnosa i vlasti i građana prema komunalnim akcijama. Komunalni problemi su se gomilali jedan za drugim, a postali su još izraženiji nakon okončanja odbrambeno-oslobodilačkog rata (1992. - 1995).

Kako nije bilo vlastitih izvora finansiranja, oslonac tadašnjoj aktuelnoj vlasti u finansiranju obnove i izgradnje objekata komunalne infrastrukture u 18 mjesnih zajednica (naselja na općini), bile su donacije humanitarnih i drugih međunarodnih organizacija. One, međutim, ni blizu nisu mogle zadovoljiti izražene potrebe u toj oblasti. Korak naprijed je učinjen uvođenjem principa "marka na marku" u finansiranju projekata u oblasti putne infrastrukture. Polovicu potrebnih sredstava "namicali" su sami građani, drugu polovicu općinski i kantonalni fondovi.

Smanjenjem i gotovo potpunim ukidanjem donacija, "kresanjem" budžetskih sredstava, poslije 2000. godine,

nakon dolaska nove, još uvijek aktuelne vlasti, po ko zna koji put postavilo se pitanje izvora finansiranja aktivnosti u mjesnim zajednicama. Aktuelna općinska vlast u realizaciji osnovnog programskog cilja - razvoj komunalne, posebno putne infrastrukture, opredijelila se da podrži sve ideje i aktivnosti koje predlože i iza kojih finansijski stanu građani.

Takvo opredjeljenje ubrzo se pokazalo sasvim ispravnim,. U periodu od 2000. do 2003. godine područje općine pretvoreno je u pravo radilište. Realizovano je oko 117 manjih i većih projekata u koje je uloženo 12.055.093 KM.

Izvori finansiranja projekata

Sredstva građana, u iznosu od 2.162.460 KM, bila su inicijalna sredstva za dobijanje sredstava Općine, kantonalnih i federalnih institucija.

Najviše sredstava su prikupili mještani Malešića (421.700 KM), zatim slijede Gračanica (240.911 KM),

Miričina (203.868 KM), Donja Orahovica (197.000 KM), Škahovica (191.000 KM), Soko (159.150 KM), Prijeko Brdo (125.858 KM), Gornja Orahovica (124.000 KM), Babići (100.000 KM), Džakule (87.900 KM), Lukavica (78.324 KM), Vranovići, (69.980 KM), Donja Lohinja (43.324 KM), Pribava (35.174 KM), Rašljeva (32.320 KM), Doborovci (30.000 KM) i Stjepan Polje (11.980 KM).

U Piskavici nije bilo prikupljanja sredstava građana.

Kada je riječ o gradskom području Gračanice, pored prikupljenih sredstava građana u iznosu od 240.911 KM, treba imati u vidu da izgradnju infrastrukture građani finansiraju i ličnim učešćem, putem rente i na druge načine.

U realizaciji navedenih projekata, Općina je vlastitim sredstvima i sredstvima iz takozvanih grantova, koja se izdvajaju namjenski za mjesne zajednice u navedenom periodu učestvovala sa 3.844.354 KM. Ta su sredstva usmjerena sljedećim mjesnim zajednicama: Gračanici (1.686.659 KM), Rašljevi (263.324 KM), Miričini (217.704 KM), Gornjoj Orahovici (207.963 KM), Donjoj Orahovici (179.160 KM), Sokolu (162.100 KM), Škahovici (142.894 KM), Vranovićima (137.872 KM), Malešićima (137.066 KM), Džakulama (120.200 KM), Lukavici (104.070 KM), Prijekom Brdu (88.263 KM), Donjoj Lohinji (85.543 KM), Stjepan Polju (68.255 KM), Babićima (61.667 KM), Doborovcima (51.667 KM), Piskavici (30.159 KM) i Pribavi (29.308 KM).

Ulaganja kantonalnih i federalnih institucija u komunalnu infrastrukturu na općini Gračanica u naznačenom periodu iznose 5.898.279 KM. Najviše je uloženo u Doborovce. Riječ je o iznosu od 2.592.809 KM u koji su uključena i sredstva za sanaciju regionalnog puta Bukva – Doborovci. Slijedi Gračanica (1.031.793 KM), zatim Lukavica (561.969 KM), Gornja Orahovica (295.920 KM), Škahovica (218.863 KM), Malešići (194.000 KM), Džakule (164.000 KM), Miričina (143.838 KM), Donja Orahovica (135.822 KM), Babići (110.985 KM), Donja Lohinja (103.758 KM), Pribava (102.674 KM), Prijeko Brdo (83.600 KM), Rašljeva (80.000 KM), Vranovići (55.620 KM), Stjepan Polje (34.675 KM), Soko (2.000 KM) i Piskavica (2.000 KM).

ULAGANJA PO OBLASTIMA

Po visini ulaganja u komunalnu infrastrukturu, na prvom mjestu je Gračanica (3.109.363 KM), zatim slijede Doborovci (2.622.809 KM), Malešići (752.766 KM), Lukavica (744.366 KM), Gornja Orahovica (627.883 KM), Miričina (565.410 KM), Škahovica (552.717 KM), Donja Orahovica (512.881 KM), Rašljeva (375.644 KM), Džakule (372.100 KM), Soko (323.250 KM), Prijeko Brdo (297.721 KM), Vranovići (278.472 KM), Babići (272.744 KM), Donja Lohinja (229.625 KM), Pribava (167.156 KM), Stjepan Polje (114.910 KM), i Piskavica (32.159 KM).

SAOBRAĆAJ

Najveći interes građana vladao je za ulaganja u saobraćajnu infrastrukturu.

Radovi na regulaciji rijeke Sokoluše, detalj

U ovoj oblasti realizovano je oko 70 projekata.

U saobraćajnu infrastrukturu ulagalo je 15 mjesnih zajednica: Doborovci (regionalni put 2.500.000 KM), Gračanica (1.965.260 KM), Lukavica (645.616 KM), Gornja Orahovica (543.612 KM), Škahovica (524.527 KM), Donja Orahovica (431.576 KM), Džakule (346.000 KM), Soko (297.000 KM), Rašljeva (276.278 KM), Miričina (258.755 KM), Vranovići (252.910 KM), Prijeko Brdo (219.000 KM), Donja Lohinja (202.516 KM), Babići (187.970 KM), i Malešići (12.306 KM).

Po principu "maraka na marku", asfaltirano je oko 60 km puteva i ulica: Gračanica (Sarajevska ulica, Ulica od Doma zdravlja do Korića Hana, Bajbagina ulica, Drafići, Ritošići, Dudić, 111. gračaničke brigade, Bazen, Romeov prolaz i druge), Lukavica (8.000

m), Gornja Orahovica (5.500 m), Doborovci (oko 5.000 m), Škahovica (4.600 m), Donja Orahovica (3.750 m), Donja Lohinja (3.000 m), Prijeko Brdo (2.500 m), Miričina (2.470 m), Babići (2.000 m), Soko (1.944 m), Džakule (1.800 m), Vranovići (1.750 m), Rašljeva (1.000 m). U toku su aktivnosti na rekonstrukciji lokalnih puteva i ulica u Džakulama (4.126 m), Gračanici (2.687 m), Donjoj Orahovici (1.677 m), Malešićima (1.200 m) i Vranovićima (450 m). Učešće Kantonalne direkcija za puteve se stalno smanjivalo, od prvobitnih 50 %, Direkcija i 50% Općina i građani, preko odnosa 40% Direkcija i 60% Općina i građani, do najnovijeg odnosa 20% Direkcija i 80% Općina i građani.

VODOVOD

Po visini uloženi sredstava i broju realizovanih projekata, na drugom mjestu su ulaganja u vodovod-

nu mrežu. Ona iznose 1.955.906 KM i realizovana su u okviru 27 projekata u devet mjesnih zajednica: Gračanici (654.450 KM), Malešićima (516.000 KM), Stjepan Polju (103.430 KM), Miričini (68.030 KM), Babićima (51.600 KM), Prijekom Brdu (28.155 KM), Vranovićima (14.862 KM), i Donjoj Lohinji (9.009 KM).

KANALIZACIJA

U oblasti izgradnje i rekonstrukcije kanalizacione mreže, sedam mjesnih zajednica realizovalo je 20, uglavnom, manjih projekata. Posebno treba izdvojiti projekat regulacije korita rijeke Sokoluše kroz Gračanicu, koji se realizuje fazno.

MOSTOVI

Mostovi su građeni u četiri mjesne zajednice: Gračanica, Doborovci, Malešići i Rašljeva. U toku su aktivnosti na izradi idejnih rješenja za tri mosta na rijeci Sokoluši: "Rampa", "Skver-Šumarija" i kod "Ćitokombinata".

SPORTSKI POLIGONI

Sportske poligone gradilo je sedam mjesnih zajednica: Gračanica, Džakule, Piskavica, Stjepan Polje, Soko, Malešići i Škahovica. Osam mjesnih zajednica gradilo je novu ili proširivalo postojeću javnu rasvjetu: Babići, Doborovci, Donja Orahovica, Malešići, Miričina, Prijeko Brdo, Soko i Stjepan Polje.

ZAKLJUČCI

Izneseni podaci i stečena iskustva u realizaciji navedenih projekata ned-

vosmisleno ukazuju da je u periodu od 2000. do 2003. godine dinamizirana aktivnost građana (mjesnih zajednica) na stvaranju uslova za kvalitetnije življenje i dalji razvoj naselja gračaničke općine. Po pravilu, postignuti rezultati, srazmjerni su stepenu aktiviteta i organizovanosti građana. Tamo gdje su građani prikupili najviše sredstava, realizovan je i najveći broj projekata po našim selima, ulicama. Ta su sredstva bila inicijalna za "privlačenje" sredstava iz bužeta Općine i kantonalnih i federalnih fondova.

Bez obzira na sva pozitivna iskustva, prikupljanje sredstava od građana na dobrovoljnoj osnovi, vjerovatno, nije "dužog vijeka", prije svega zbog neobavezujućeg dejstva na sve građane. Problemi koje u vezi s tim imaju rukovodstva mjesnih zajednica, kako u operativnom radu, tako i dugoročnijem planiranju, ukazuju na potrebu iznalaženja stabilnijih vidova prikupljanja sredstava na obaveznom principu i učešću svih građana, naravno prema imovnom stanju. Kao smjernica ili putokaz seoskim naseljima, u tom pogledu mogu poslužiti iskustva sa rentom i drugim načinima prikupljanja sredstava za izgradnju infrastrukture u gradu.

NAPOMENE

¹ Podaci o ulaganjima u infrastrukturu u 2003. godini uzeti su sa stanjem na dan 31. oktobar 2003. godine.